

Кафедра струнно-смичкових інструментів

Камерний ансамбль. Контрабас

Освітній ступінь

магістр

Курс	1-2
Семестр	1-4

Спеціальність

025 Музичне мистецтво

Освітньо-наукова програма

«Оркестрові струнні інструменти: «Контрабас»

Статус

обов'язкова

ECTS	11	
Годин	330	9
Практичні заняття	102	2
Самостійна робота	228	5

Форма контролю

залік/атестаційний іспит

Інформація про викладача

ПІБ	Білоусов С.В. – старший викладач кафедри струнно-смичкових інструментів Чайкін М.Б.– старший викладач кафедри струнно-смичкових інструментів.
Профіль викладача	
e-mail	strunni.nmau1@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Камерний ансамбль» є важливою складовою освітньо-наукової програми освітнього ступеню «Магістр» у підготовці сучасних фахівців, які по закінченню навчання отримують кваліфікацію концертний виконавець, соліст, артист оркестру, артист камерного ансамблю. Відповідно, дисципліна передбачає засвоєння специфічних знань і умінь в об'ємі, який також необхідний для подальшої педагогічної діяльності молодих фахівців та викладачів класу ансамблю в дитячих музичних школах, школах мистецтв, музичних коледжах тощо.

Систематизація відомостей в історичній перспективі, продовження вивчення ансамблевого репертуару, виконавських стилів є запорукою опанування даної, надзвичайно важливої, а для деяких студентів – визначальної, у подальшій професійній кар'єрі, форми виконавської діяльності.

Сучасні тенденції камерного виконавства вимагають від молодого фахівця майстерного володіння інструментом, знання особливостей та специфіки ансамблевої гри з подальшим застосуванням цих навичок у виконавській діяльності.

Курс орієнтований на здобуття студентами всебічних знань в опануванні репертуару та гармонійному поєднанні сталих традицій виконавства з сучасними напрямками мистецтва. Дисципліна «Камерний ансамбль» передбачає міждисциплінарний зв'язок з такими предметами як фах, оркестровий клас, вивчення оркестрових партій, предметів фундаментальної підготовки та є невід'ємною складовою частиною загальної системи підготовки сучасного високопрофесійного фахівця музичного мистецтва.

Метою дисципліни «Камерний ансамбль» є підготовка фахівців вищої кваліфікації, які володіють ансамблевою виконавською майстерністю, сучасними знаннями та навичками для самостійної творчої роботи та аналізу, необхідними для здійснення подальшої професійної діяльності в галузі ансамблевого виконавства

Основними завданнями є засвоєння комплексу фундаментальних професійних практичних і теоретичних знань, умінь, навичок, основних принципів ансамблевого виконавства, які застосовуються в процесі роботи в класі та підготовки до концертного виконання ансамблевих творів під керівництвом викладача.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі компетентності:

знати:

- метод роботи над інтерпретацією музичного твору: виконавські та інструментальні засоби втілення інтерпретаторських задумів;
- психологію виконавської діяльності;
- сучасні досягнення в галузі контрабасового виконавства, педагогіки та музичної творчості;
- особливості та специфіку ансамблевої гри;
- принципи редагування ансамблевих партій;
- основні закономірності штрихових та артикуляційних засобів звукоутворення в ансамблевій нотній літературі;
- особливості використання засобів музичної виразності на різних етапах розвитку світової і національної музичної культури;
- історію контрабасового мистецтва та його специфіку;
- виконавський репертуар та спеціальну літературу;
- основи загальнотеоретичних дисциплін, що дозволяють вирішувати творчі інтерпретаційні проблеми виконання;
- специфіку нотного письма сучасних композиторів;
- основи образотворчого, літературного і театрального мистецтва.

вміти:

- використовувати набуті професійні знання в камерно-ансамблевому виконавстві;
- самостійно опрацювати партії (метод редагування);
- аналізувати та розуміти зміст, форму та стиль музичного твору, відтворювати його художню концепцію;
- грамотно використовувати засоби музичної виразності та технічну майстерність;
- самостійно робити неупереджені висновки, досліджуючи практичну складову ансамблевого музикування;
- орієнтуватися в різноманітних музичних стилях і жанрах;
- орієнтуватися та цікавитися сучасними напрямками розвитку музичного мистецтва;
- використовувати кращі традиції світових виконавських шкіл;
- поєднувати виконавську майстерність з художнім осмисленням твору;
- аналізувати та рецензувати концертні виступи, а також власне виконання.

володіти навичками:

- володіти навичком самостійного розбору партитури та кожної окремої партії;
- грамотно застосовувати штрихові та артикуляційні засоби звукоутворення в камерно-ансамблевій літературі;
- власного контролю самостійної роботи;
- читання нот з аркушу;
- виконавського редагування репертуару і творчої обробки музичного матеріалу;
- оволодіння різноманітними засобами гри на інструменті;
- інтерпретації творів найрізноманітніших стилів і жанрів;
- прийомами гри сучасної музики;
- комунікативного зв'язку між учасниками ансамблю, а також особливості та специфіку ансамблевої гри.
- професійного розуміння різноманітних музично-теоретичних питань, з якими пов'язане камерно-ансамблеве виконавство;
- використовувати в професійній виконавській діяльності широкий ансамблевий репертуар;

Перелік тем

Змістовий модуль 1. Ансамблева музика романтичної доби.

Тема1. Стельові особливості виконання музичних творів романтичної доби, окреслення кола засобів художньої виразності відповідно до епохи та стилю. Виявлення яскраво виражених національних рис в музиці. Розбір та редакційна робота над партіями (штрихи, аплікатура).

Тема2. Вирішення інтерпретаційних завдань в творах композиторів XIX ст. Вміння використовувати фахові навички гри, їх застосування у витонченості ансамблевої майстерності; узгодження інтонування, артикуляції,

тембру, використання динаміки тощо. Поєднання виконавської майстерності з художнім осмисленням твору.

Змістовий модуль 2. Ансамблева музика у складах з різними музичними інструментами.

Тема1. Знання репертуару та свідомий вибір програми. Особливості та специфіка гри в ансамблі у різних складах. Вивчення розділів форми, знання партій партнерів по ансамблю, відчуття динамічного балансу, виконання своєї партії у гармонійному поєднанні з іншими учасниками ансамблю.

Тема2. Вирішення інтерпретаційних завдань у виконанні твору, що вивчається, дотримуючись традицій та стилевих особливостей епохи. Узгодження партнерів ансамблю у сумісному використанні єдиних засобів художньої виразності та специфіки виконання певних елементів (інтонація, штрихи, динаміка, орнаментика). Виявлення головного тематичного матеріалу та тем акомпануючого характеру. Підготовка до концертного виконання (творчого проєкту).

Змістовий модуль 3. Ансамблева музика епохи класицизму.

Тема1. Знання концертного ансамблевого репертуару епохи класицизму. Вибір твору та план роботи над ним: аналіз ознак сонатного *allegro* (при наявності) визначення сольних або ансамблевих завдань, виявлення тематичного матеріалу, визначення художніх та технічних завдань. Вивчення партитури / клавіру, розбір та редакційна робота над партіями (штрихи, аплікатура).

Тема2. Комунікативний зв'язок між учасниками ансамблю. Вирішення інтерпретаційних завдань камерно-інструментального твору шляхом деталізації нотного матеріалу (точність виконання авторського задуму, фразування, узгодженість інтонування, виконання орнаментики, артикуляції, звукова та динамічна перспектива). Реалізація єдиного ідейно-художнього задуму. Узагальнююча робота над концепцією, формою та змістом.

Змістовий модуль 4. Сучасна ансамблева музика.

Тема1. Знання сучасного навчально-художнього камерно-інструментального репертуару. Свідомий вибір твору для опрацювання, визначення кінцевої мети вивчення твору. Вміння користуватися інтернет-ресурсами та бібліотечними каталогами.

Тема2. Виконавське ознайомлення зі стилевими рисами сучасної музики, формотворчими, смисловими та ансамблевими особливостями композиторського письма. Розбір та корегуюча редакційна робота з партіями (штрихи, аплікатура, динаміка, агогіка). Вирішення інтерпретаційних завдань шляхом аналізу, використання набутих професійних навичок, переконливість втілення змісту, емоційна складова виконавської майстерності в ансамблевій грі.

Тема3. Заключний етап – підготовка до атестаційного іспиту. Об'єднання знань, вмінь, навичок, набутих під час навчання. Демонстрація логіки інтерпретаційного мислення музиканта-виконавця, сформованої інтелектуально-творчої самостійності, сценічної культури.

Форми та технології навчання

Дисципліна «Камерний ансамбль (контрабас)» для студентів освітнього ступеня «Магістр» оркестрового факультету Академії складається з практичних занять, годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає контрольні заходи (контрольний урок, залік, атестаційний іспит) та обов'язкові концертні (публічні) виступи для набуття виконавського сценічного досвіду.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного ансамблевого репертуару, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії, інтернет-ресурси. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно розкладу. За умови дистанційного навчання під час карантину або форс мажорних обставин, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали студенти можуть знаходити на сайті бібліотеки Академії <http://lib.knmau.com.ua>. Програми контрольних заходів у формі концертного виступу студентів через посилання на YOUTUBE надсилаються на офіційну електронну адресу кафедри strunni.nmau1@gmail.com.

Методи контролю

1. Попередній контроль.

На перших етапах опрацювання програми ЗМ, викладач виявляє рівень знань, умінь і навичок студентів для вивчення обраного твору - співвідношення складності твору з професійними можливостями студентів.

2. Поточний контроль.

Викладач здійснює постійний контроль під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу, виявлення проблем та усунення недоліків.

3. Контрольний урок.

Студенти демонструють робочий матеріал перед кафедрою та отримують зауваження та рекомендації для подальшої роботи.

4. Міжсеместровий та підсумковий контроль.

Заліки у період сесій (зимової та літньої) та атестаційний іспит з оцінкою комісії кафедри/атестаційна комісія за професійний та творчий розвиток студентів дисципліни «Камерного ансамблю» освітнього ступеню «Магістр».

Система оцінювання

Семестри 1-4

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Контрольний урок	10
2.	Залік	60
3.	Атестаційний іспит	20
4.	Участь у концерті класу, кафедри тощо.	5
5.	Участь у конкурсі, фестивалі тощо	5
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

Оцінка «відмінно»:

- Яскрава гра з якісною реалізацією всіх технологічних компонентів виконавської майстерності: досконала інтонація, культура штрихів, виразна динаміка, блискуча техніка, відчуття форми та стилю творів, сценічний артистизм, тощо.

Оцінка «добре»:

- Переконливий виступ ансамблю, але з наявністю деяких недоліків, як то: текстові неточності, недосконала інтонація, недостатня динамічна виразність.
- У виконанні наявні виконавські недоліки (інтонація, культура штрихів, метро-ритмічна організація, динамічні відтінки), хоча програма відповідає за складністю підготовці студента. Непереконливе відтворення стилевих особливостей твору.

Оцінка «задовільно»:

- Наявність суттєвих погрешностей у грі виконавців, як то: погано вивчений текст твору, неточна інтонація, неохайне звуковидобування, невиразна динаміка, погане відчуття ансамблю, аморфність у виконанні, тощо.
- Відсутність комунікативних відносин в ансамблі, розуміння форми та стилю твору. Дуже погано вивчений текст партії, неточна інтонація, неохайне звуковидобування, невиразна динамік

Оцінка «незадовільно»:

- Програма виконана не в повномуобсязі. Відсутність творчого і ансамблевого мислення, обмеженість музичних та технічних здібностей.
- Відсутність професійних навичок. Студент не засвоїв матеріал програми внаслідок порушення навчальної дисципліни та неприпустимого ставлення до предмету.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, фестивалях, концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх музичних школах/академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

Рекомендована література

1. Асафьев Б. О симфонической и камерной музыки. Пояснения и приложения к программам симфонических и камерных концертов. – М.,1981.
2. Арсенічева Т. О. Стилістичні параметри камерно-інструментальної творчості Юрія Іщенка. Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського, вип. 91, (Київ 2010).
3. Арсенічева Т. О. Стильовий аспект камерно-інструментальної творчості Є. Станковича на прикладі тріо № 3 “Епілоги”. Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського, вип. 77 “Виконавське музикознавство” (Київ 2008).
4. Базіна Н.Ю. Оновлення музичної мови української скрипкової сонати у ХХ столітті, “Науковий вісник” НМАУ ім.П.І. Чайковського, вип. 82.
5. Баренбойм Л. Музыкальная педагогика и исполнительство. – Л.,1974.
6. Басалаєва Є. Стилістично-тембральний плюралізм фортепіано в камерно-інструментальній творчості українських композиторів покоління 1960-х років: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мист. : спец. 17.00.03 „Музичне мистецтво”. – О., 2012.
15. Басалаєва Є. Камерно-інструментальні ансамблі з фортепіано в музиці ХХ сторіччя і творчість українських композиторів генерації 1960-х років Науковий вісник НМАУ ім.П.І.Чайковського. Вип.82
16. Благой Д. Искусство камерного ансамбля и музыкально-педагогический процесс // Камерный ансамбль. Педагогика и исполнительство: Сб.статей. – М., 1979.
17. Боровик І. Українська камерно-інструментальна музика 60-70 років. – К.,1993. Боровик І. Б. “Український камерний інструментальний ансамбль (Проблеми исполнительства)”. Центрмузінформ. Киев, 1996г., 128 стр.
18. Вашук О. М. «Федір Якименко: нотатки творчої біографії» // «Київське музикознавство. Культурологія і мистецтво». – Київ, 2003р.
19. Вульфийс П. Франц Шуберт. – М.,1979.
20. Воронина, Т. О камерном музицировании и становлении исполнителя. О мастерстве ансамблиста: сборник научных трудов / Т. Воронина. – Л., 1986.
21. Гайдамович Т. А. Инструментальные ансамбли : учебное пособие / Т. А. Гайдамович. – М., 1960.
22. Гинзбург Л. С. Камерная музыка в современной музыкальной практике // Камерный ансамбль. Педагогика и исполнительство: Сб. статей. – М., 1979.
1. Готлиб А. Д. Основы ансамблевой техники. – М.,1971.
2. Готлиб А. Д. Фактура и тембр в ансамблевых произведениях // Музыкальное исполнительство: Сб. статей. – М.,1979.
3. Григорян А. Заметки преподавателя ансамблевого класса // Камерный ансамбль. Педагогика и исполнительство: Сб. статей. – М., 1979.
4. Гришко-Ратьковська Л. О. В. С. Косенко – професор Київської державної консерваторії імені П.І. Чайковського // Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського, вип. №87, Київ, 2010.
5. Гуменюк А. Инструментальная музыка. – К.,1972.
6. Дубинец Е. Знаки звуков. О современной музыкальной нотации. – К.,1999.
7. Житомирский Д. Р. Шуман. Очерк жизни и творчества. – М., 1964, гл. IX,
8. Жукова О. А. Фортепіанна партія у творах Ф. Пуленка для камерного ансамблю (Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського, вип. 87 “Проблеми камерно-ансамблевого виконавства” (Київ, 2010).
9. Зинкевич О. Камерная музыка. – К.,1967.
10. Зинкевич Е. Евгений Станкович.// Композиторы союзных республик. –М., 1986.–Вып. 5. –С. 3-41.
11. Зыбцев А. Из опыта работы педагога класса камерного ансамбля // Камерный ансамбль. Педагогика и исполнительство: Сб. статей. – М., 1979.
12. Камерный ансамбль: Сборник статей профессоров и доцентов кафедры камерного ансамбля МДОЛГК им. Чайковского/Под ред К. Аджемова. – М.,1979.
13. Кокорева А. И. Брамс. Камерно-инструментальные ансамбли // Музыка Австрии и Германии XIX

- века. – М., 1990. Крейн К. Камерные инструментальные ансамбли Дебюсси и Равеля. – М., 1966.
14. Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського. – Вип.74. Естетика і практика мистецької освіти: Збірник статей. [Редактор – упорядник – О.Вашук]. – К., 2008.
 15. Науковий вісник №87 НМАУ ім. П.І.Чайковського. Збірник статей “Проблеми камерно-ансамблевого виконавства” ; [Редактори – упорядники: Басалаєва С., Арсенічева Т.]. – 2009. – Т. 7.
 16. Польская И. Камерный ансамбль: история, теория, эстетика: [монография]. – Х.: ХГАК, 2001.
 17. Програма та методичні рекомендації для музичних вузів [укладачі: Царевич І., Боровик І., Гришко-Ратьковська Л.]. – К., 1996.
 18. Раабен Л. Камерная музыка // Музыкальная энциклопедия : в 6-ти томах / [гл. ред. Ю.В. Келдыш]. – М., 1973. – Т. 2. –1974.
 19. Раабен Л. Мастера советского камерно-инструментального ансамбля. – Л., 1964.
 20. Середенко А. М. До історії виникнення та розвитку камерно-інструментального ансамблю у вітчизняній культурі XVIII століття; Київське музикознавство: Збірник наукових статей- вип.14 – Київ, 2004
 21. Середенко А. М. Фортепіанний камерно-інструментальний ансамбль в роки Другої світової війни. Київське музикознавство: Збірник наукових статей - вип.15 – Київ, 2005
 22. Середенко А. М. Естетичні і стильові тенденції розвитку фортепіанного камерно-інструментального ансамблю в період Великої Вітчизняної війни (на прикладі творів українських та російських авторів); Київське музикознавство: Збірник наукових статей, Вип.30 – Київ, 2009.
 23. Симонова Н. Фортепианный квинтет. Вопросы становления жанра./ Автореф.канд.дисс. – К., 1990.
 24. Сорокер Я. Камерно-инструментальные ансамбли С. Прокофьева. – М., 1973.
 25. Холопова В. Вопросы ритма в творчестве композиторов XX века. – М.,- 1971.
 26. Царевич І. С. Післямова. З історії кафедри камерного ансамблю Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського.
 27. Астуров А. Деятель русской музыкальной культуры С. А. Кусевицкий. – Л., 1985.
 28. Бездельев В. Новые приёмы игры на контрабасе. – М., 1969.
 29. Контрабас. История и методика. Сост. Доброхотов. – М., 1974.
 30. Милушкин А. Школа для контрабаса. – М., 1933
 31. Михно А. Джованни Боттезини. Жизнь и творчество. – М., 1973; 1982.
 32. Музыкальная энциклопедия в шести томах. – М., 1973-1982.
 33. Раков Л. В. История контрабасового искусства. – М.: Композитор, 2004.
 34. Раков Л. Контрабас в симфонической, оперной и камерной музыке конца XIX – XX вв.: Дис. канд. искусствоведения, 1980.
 35. Раков Л. Отечественное контрабасовое искусство 70-80-е годы. – М., 1993.
 36. Trumpf K. Johann-Matthias Sperger (1750-1812). Leben und Werk. – Mainz, 2021
 37. Brun P. Histoire des contrabasses à cordes. – Paris, 1989.
 38. Brun P. A History of the double bass. - 1989.
 39. Gajdos M. Slovník Kontrabasistu. – Кромерж (ц), 1994.
 40. Madensky E. Etwas über Kontrabassspiel Musik // Pedagogische Zeitschrift, № 3.
 41. Meier Adokf. Konzertante Musik für Kontrabass in den Wiener Klassik Musikverlag Emil Katzwichler. – 1969.
 42. Planavsky A. Geschichte des Kontrabasses. – Тутцинг, 1970.
 43. Planavsky A. Der Barockkontrabass Violone. – Тутцинг, 1998.
 44. Simandl, Franz. Neueste Methode des Contrabassspiel. – Wien, 1874.
 45. Warneke Fridrich. Der Kontrabass. – Hamburg, 1909.
 46. Журнал Международного общества контрабасистов (ISB) – США
 47. Журнал Международного общества контрабасистов «Мир контрабаса» (Bass World). – США.
 48. Журнал «Оркестр» (Das Orchester) – Германия.
 49. Журнал «Контрабасист» (Double Bassist). – Англия.